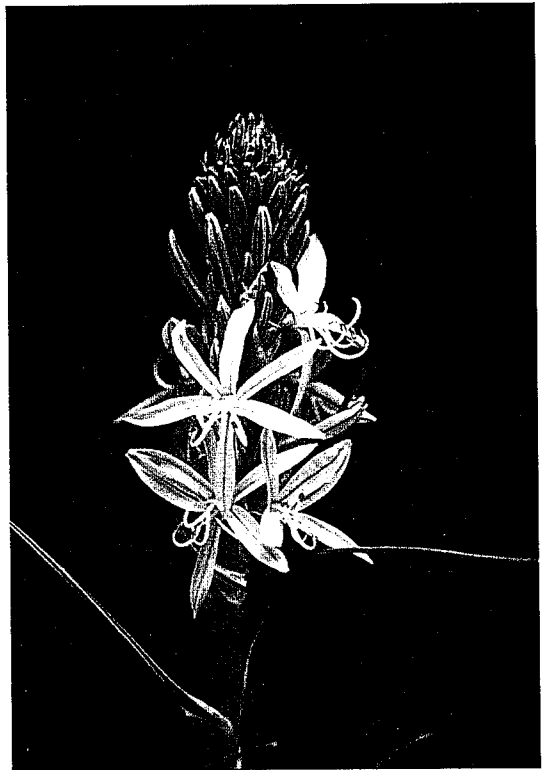

BULBINE EN BULBINELLA

Peter Knippels

De namen *Bulbine* en *Bulbinella* zullen bij de gemiddelde plantenliefhebber niet direct een gevoel oproepen van 'o ja, die ken ik !'. Het zijn geen geslachten die wijd verspreid in cultuur zijn. Het zijn echt planten voor de liefhebber. Ook in de literatuur komen de geslachten er slecht af. Er wordt weinig over geschreven. Van *Bulbine* is géén recente monografie bekend, wel beschrijvingen van nieuwe soorten. Het plaatje is wat positiever voor *Bulbinella*. Over de Zuid-Afrikaanse soorten is recent een monografie verschenen (Perry, 1999). Tijd om de stilte rond deze twee geslachten te verbreken. In dit artikel aandacht voor de twee geslachten, enkele soorten en het kweken van de planten.

De twee nauw aan elkaar verwante geslachten *Bulbine* en *Bulbinella* behoren tot de familie der *Asphodelaceae*. In 1985 hebben Dahlgren et al. besloten tot het opsplitsen van de familie der *Liliaceae* in verschillende families, waaronder die der *Asphodelaceae*. Binnen deze laatste familie zijn acht geslachten nauw aan elkaar verwant, te weten: *Asphodeline*, *Bulbine*, *Bulbinella*, *Eremurus*, *Jodrellia*, *Kniphofia* en *Trachyandra*. Opmerkelijk is dat het hier gaat om geslachten van zowel het Noordelijk als het Zuidelijk Halfrond. Kenmerkend

1. *Asphodeline lutea*

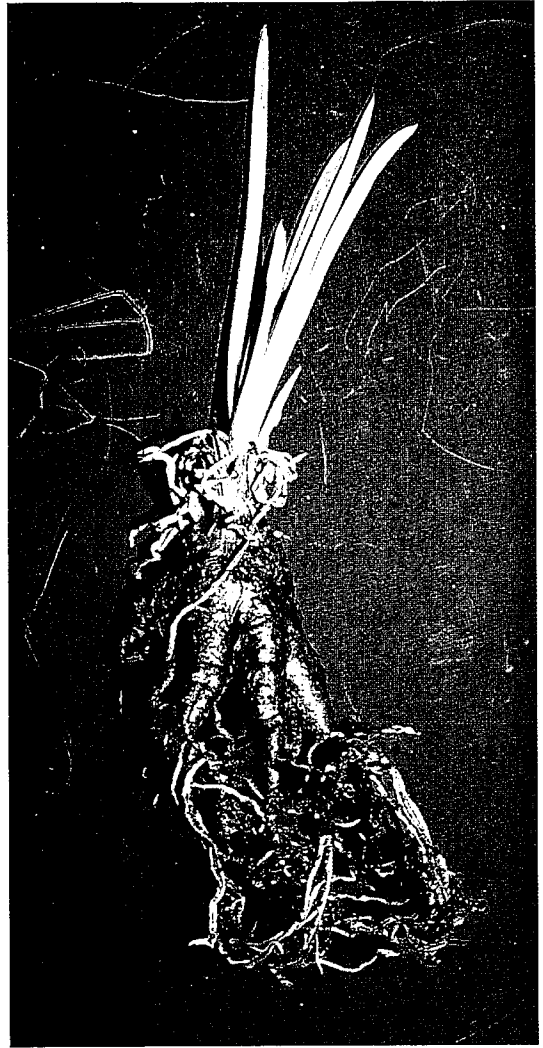
Foto's van de schrijver

voor de geslachten *Bulbine* en *Bulbinella* zijn de ondergrondse caudex of verdikte wortels, de lineaire bladeren, de bloemvorm en de in een compacte tros staande bloemen. De bladeren zijn veelal succulent of xerofytisch en sterven af in de rustperiode.

Bulbine

Het geslacht *Bulbine* komt voor in zuidelijk Afrika en in Australië. Het zwaartepunt in de verspreiding ligt in het winterregengebied in de provincies Noord-Kaap en West-Kaap in Zuid-Afrika. Er bestaat discussie over het aantal soorten dat het geslacht bevat en dat aantal loopt uiteen van 30 à 40 (Bryan en Griffith, 1995) tot 80 (Hall, 1984). Over de herkomst van de geslachtsnaam bestaat ook verschil van mening: of afgeleid van het Griekse woord 'bulbos' dat bol betekent, refererend aan de caudex, of afgeleid van het eveneens Griekse woord 'bolbine' dat stervormig betekent, verwijzend naar de bloemvorm. De gemiddelde *Bulbine* voldoet aan de beschrijving van 'een plant met een ondergrondse caudex of verdikte wortels, waaruit één tot meerdere succulente of xerofytische bladeren groeien die lineair van vorm zijn en die in de rustperiode afsterven, de in een losse tros staande bloemen zijn veelal geel van kleur met teruggeslagen bloemdekbladeren en behaarde meeldraden'. Het behaard zijn van de meeldraden is het belangrijkste verschil tussen *Bulbine* en *Bulbinella*. Daarnaast blijkt dat *Bulbine*-planten in het algemeen kleiner zijn dan die van *Bulbinella*. *Bulbine*'s zijn alle wintergroeiers. Het hiervoor genoemde geslacht *Jodrellia* is een afsplitsing van *Bulbine* en omvat 3 soorten (Baijnath, 1978).

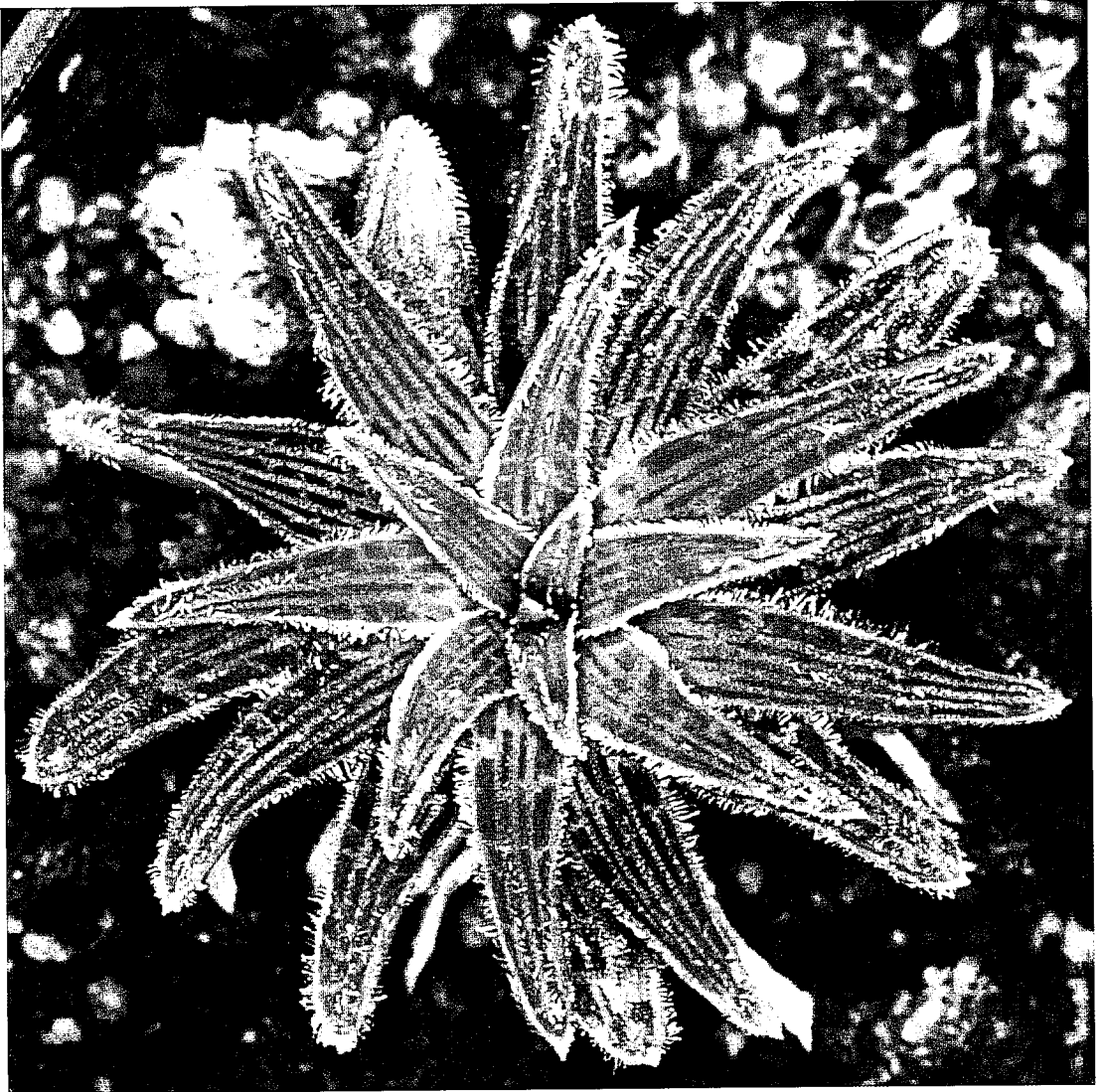
Bulbine haworthioides heeft zijn habitat in het Richtersveld (Noord-Kaap) en vormt een grondstandige rozet van zo'n 30 tot 40 bladeren die in een rozetvorm staan of in meerdere lagen op elkaar liggen; 't is net hoe je het bekijkt. De bladeren zijn één tot

2. Caudex van *Bulbine* species

drie cm lang en liggen plat op de grond. In doorsnede zijn de vlezige bladeren v-vormig. Voorts zijn ze aan de randen bezet met korte haren. Bij deze soort zijn de vensters duidelijk zichtbaar, zoals op foto 3 goed te zien is. Persoonlijk vind ik dit één van de mooiste *Bulbine*-soorten, maar tegelijk is het ook één van de moeilijker te kweken species.

Uitgaande van mijn persoonlijke voorkeur zou *Bulbine mesembryanthoides* op de tweede plaats komen. Deze soort heeft

3. *Bulbine haworthioides*

zijn habitat in Namaqualand. De plant vormt een kleine afgeplatte knol waaruit één rechtop groeiend, één tot twee cm lang blad groeit. Dit blad lijkt in doorsnede rond, maar er is sprake van randen van de bladeren die elkaar bijna of geheel raken. Het lijkt erop dat de plant deze groeivorm kent indien de plant droog wordt gekweekt. Krijgt de plant in het begin van de groei-periode meer water, dan vormt deze meer

(drie-vier) bladeren, die in een rozet staan. Deze plantvorm bloeit niet.

Minder interessant naar mijn mening zijn *Bulbine inae* en *B. alooides*. *B. inae* kan gekenmerkt worden als miniatuur-bulbine. De plant vormt drie - vijf lichtgroene bladeren, die aan de bovenzijde bijna geheel doorzichtig zijn en bezet zijn met groene strepen (de vensters). Als *B. inae* een miniatuur-bulbine is, dan is *B. alooides* een

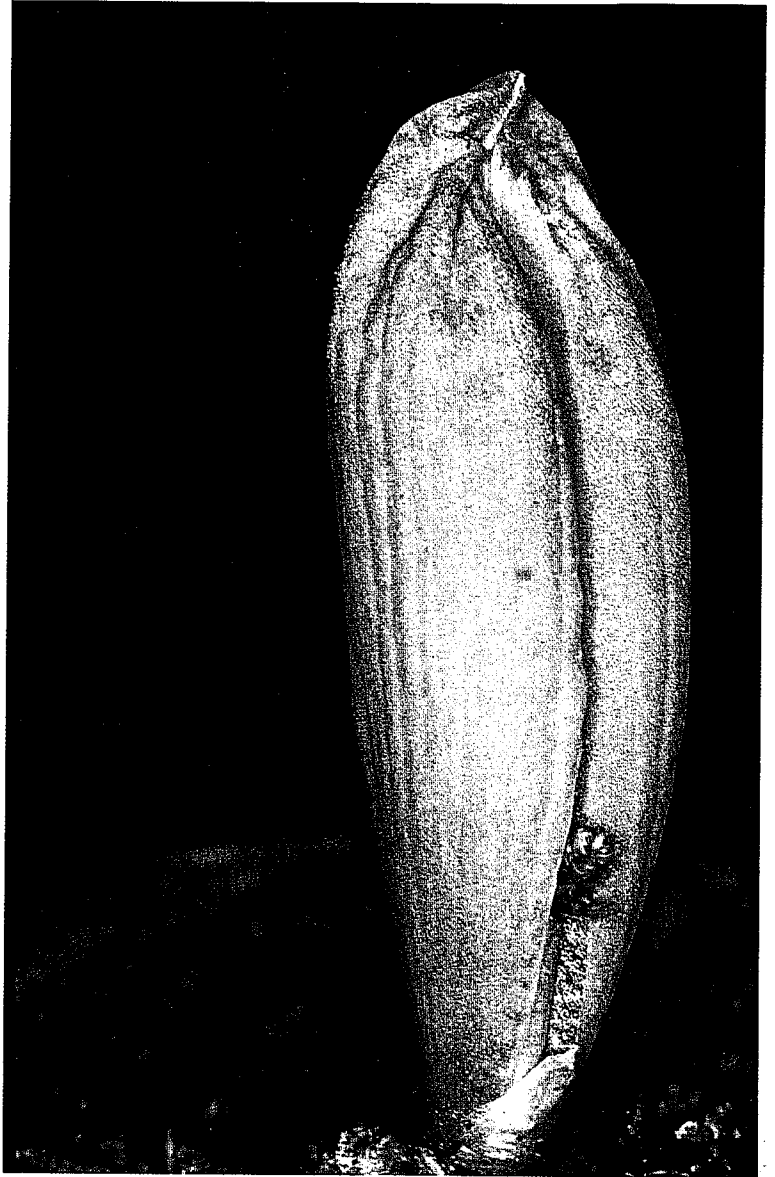
maxi-bulbine. In vergelijking met andere soorten zijn de verdikte wortels van deze soort vrij groot: tot zo'n 10 cm lang. De licht groene, 15-20 cm lange bladeren zijn in doorsnede bijna geheel rond en eindigen in een punt. Ook de bloeiwijze en de bloemen zijn fors uitgevallen. De bloemen zijn geel van kleur. Opvallend is dat de bloemdekbladeren vrij smal, maar ook relatief lang zijn met de andere soorten.

Voor zover mij bekend zijn de in cultuur bekende soorten alle afkomstig uit Zuid-Afrika. Er is weinig bekend over de Australische soorten.

Bulbinella

Bulbinella heeft net als *Bulbine* een tweedelig verspreidingsgebied: Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika. In het eerste groeigebied komen zes soorten voor en in het tweede 17 (Perry, 1999). De geslachtsnaam is afgeleid van die van het geslacht *Bulbine*. De bekendste Nieuw-Zeelandse is *B. hookeri*, een zomergroeier. De Zuid-Afrikaanse vertegenwoordigers zijn alle wintergroeiers en hebben hun habitat in de drie Kaap-provincies.

Om een beeld te krijgen van de grootte van de planten en van de typering van het blad, kan het beste naar *Kniphofia* worden gekeken. In het algemeen zijn de bladeren tussen de 20 en 120 cm lang en zijn ze xerofytisch. De bloeiwijze vertoont gelijk-

4. *Bulbine mesembryanthoides*

kenis met die van *Eremurus*: vele kleine, circa een halve centimeter grote bloemen, die dicht op elkaar in een tros staan. De kleine bloemen staan dicht op elkaar aan de bloemsteel. *Bulbinella* kent meer kleurvariatie dan *Bulbine*. Zo bloeit *B. caudafelis* met witte bloemen, *B. nutans* met gele bloemen en bloeit *B. latifolia* oranje. *Bulbinella*-soorten bezitten alle verdikte wortels.

5. *Bulbine inae*

Er zijn geen soorten bekend die een caudex vormen.

Kweken

In het algemeen zijn de in Nederland verkochte bulbine's planten die in het wild zijn verzameld. De ervaring heeft geleerd dat deze planten moeilijk tot niet aanslaan in Nederland. Het eerste groeiseizoen (november-april) overleven ze wel, net als de rustperiode. In deze rustperiode worden de planten droog bewaard in de oude potgrond bij 20-25 °C. De plaats waar de planten worden bewaard mag niet in de zon zijn. Aan het eind van de rustperiode zijn de knolletjes of de wortelstok mooi stevig en is er niets bijzonders aan te zien. In het algemeen leggen de planten het loodje in de eerste maand van het nieuwe groeiseizoen: de ondergrondse opslagorganen verrotten. De planten zijn erg gevoelig voor te veel vocht in de eerste helft van het groeiseizoen. Het is dus raadzaam de knolletjes of de verdikte wortels in een

grondmengsel te planten dat voor een aanzienlijk deel (de helft) uit grof zand bestaat. Zo'n mengsel houdt weinig water vast. Als het vochtprobleem niet uit de grond komt, dan komt het van boven: de luchtvochtigheid. In het najaar komt een groot aantal dagen voor, waarop de relatieve luchtvochtigheid (bijna) 100% is. Zeker als de bladeren net uitgroeien, kan de hoge luchtvochtigheid funest zijn. Er wordt zeer beperkt zaad te koop aangeboden van Bulbine soorten, veelal alleen van *B. alooides*.

Zuid-Afrikaanse bulbinella's kunnen goed uit zaad worden opgekweekt. Valkuil nummer één is de zaailingen na het eerste jaar te verspenen. Het merendeel van de planten zal het niet overleven. Laat de zaailingen twee of drie jaar in de zaaipot, of -bak staan en verplant ze dan pas. Ze hebben nu een redelijke omvang gekregen en kunnen tegen een stootje. Bij het kweken is de start van het groeiseizoen een kritisch moment. De groei start ergens in oktober-november. In het begin moet de grond iets vochtig, niet nat, worden gehouden. Pas als de bladeren zichtbaar zijn, kan meer water worden gegeven. Wordt dit eerder gedaan, dan is de kans groot dat de verdikte wortels zullen verrotten. Zijn ze eenmaal twee tot drie jaar oud, dan zijn er weinig problemen te verwachten met het kweken. In het algemeen zijn bulbinella's wat minder moeilijk te kweken dan bulbine's.

Literatuur

Bajjnath, H. (1978): Jodrellia, a new genus of Liliaceae from tropical Africa. Kew Bulletin 32 (3): 571-578.

Bryan, J. en M. Griffiths (1995): Manual of Bulbs. Timber Press, Portland.

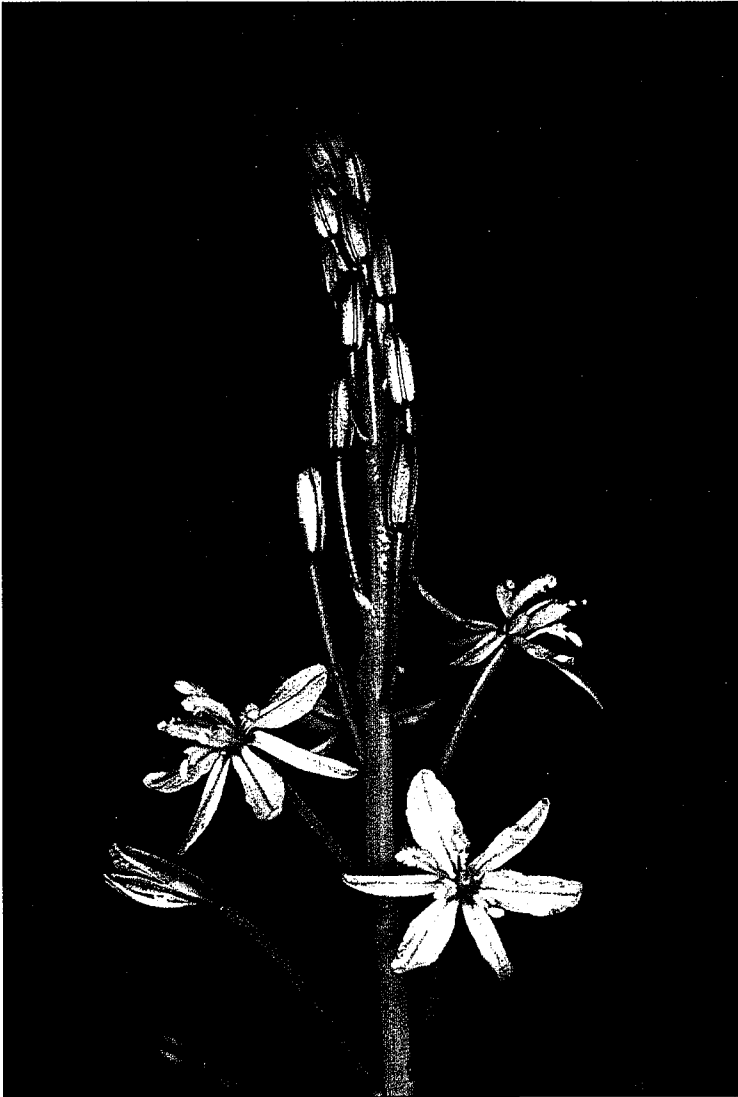
Dahlgren, R.M., H.T. Clifford en P.F. Yeo (1985): The Families of the Monocotyledons. Springer Verlag, Heidelberg.

Hall, L.I. (1984): Three new species of Bulbine (Liliaceae) from the Vanrhynsdorp district, Cape Pro-

vince. South African Journal of Botany, 3 (6): 356-358.

Perry, P.L. (1999): Bulbinella in South Africa. Strelitzia 8.

**Oosterwerf 12,
2804 LZ Gouda**

6. *Bulbine alooides*